

підхід. Аналіз діалогів виявив функціональне навантаження та прагматичний потенціал неповних речень у літературному мовленні. Неповні речення в діалогах сприяють багатомірному зображенню психології персонажів та розвитку сюжету, водночас створюючи унікальну атмосферу твору. Виявлено, що специфіка використання неповних речень у контексті постмодерністської естетики є характерною для літературного методу Юрія Андруховича, що свідчить про глибоке розуміння автором механізмів мовленнєвої взаємодії та їх впливу на перцепцію тексту читачем.

Література

1. Андрухович Ю. Московіада. Роман жахів. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 152 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Гринюк І. Прагматика синтаксису в оригіналі та перекладі роману «Московіада» Ю. Андруховича. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2018, 29 (68), № 2. С.79–84.
4. Дегтярьова І. Стилістичний синтаксис української постмодерністської прози. *Українська мова*. 2009, № 3. С. 27–38.
5. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу: монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 320 с.
6. Конопленко Н. Парцеляція як чинник текстотворення у прозі Б.-І. Антонича. [URL:http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine68-69-13.pdf](http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine68-69-13.pdf)

Катерина Стрисюк, Олександр Межов

Український молодіжний сленг у художніх творах Сергія Жадана

Останнім часом у лексичній системі української мови простежуємо велику кількість сленгових утворень, творцями й носіями яких є певні соціально-професійні групи. Із розмовно-побутової сфери сленгізми проникають передовсім у медіадискурс, зокрема інтернет-видання, теле- й радіомовлення, а також сучасну українську музику. Не винятком є і новітня художня література. Значне поширення сленгу в художньому дискурсі можемо сприймати як наслідок так званого «жаргонного вибуху», що відбувся в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Творчість багатьох відомих імен сучасного покоління письменників: Ю. Андруховича, С. Пиркало, О. Забужко, О. Ірванця, Н. Сняданко, С. Жадана, Л. Дереша та ін. – рясніє такими мовними новотворами. Застосування таких стилістично маркованих шарів словника для експресії власних почуттів та ідей дослідники не можуть оцінити за нормативними критеріями літературної мови. Т. Должикова зазначає, що потрібно досліджувати форми й прийоми індивідуальних відхилень від мовної системи колективу або їх вплив на цю систему, або своєрідність у їх принципових основах, які розкривають творчу природу мовлення. У літературному творі як в особливій сфері творчості особистості і суб'єктивно, і об'єктивно мовні форми виявляються ускладненими контекстом літератури, літературної школи, жанру, своєрідними прийомами літературних композицій [3, с. 94].

Із 90-х років ХХ ст. спостерігаємо значне посилення уваги дослідників до нелітературних форм мови, спричинене змінами в мові через політичну, економічну і соціальну ситуацію в країні. У цей час відзначається вагомий вплив жаргонної й просторічної лексики на літературну мову, спричинений «детабуїзацією» мови ЗМІ, свободою слова, а також входженням у публічне життя представників різних соціальних груп – носіїв специфічних жаргонів й інших форм нелітературного мовлення. Водночас змінюється й психологічне ставлення людей до мови загалом і до норми зокрема [1, с. 9]. З часом сленгізми стали займати все більше місця в активному словнику українців, тож потреба дослідження цього прошарку лексики зростає. Аналізують сленг та його вплив на трансформацію мови такі

науковці, як К. Бондаренко [1], О. Вівчаренко [2], Т. Должикова [3], О. Кондратюк [7], М. Лещук [8] та ін.

Метою статті є аналіз використання молодіжного сленгу в художніх творах Сергія Жадана з огляду на його роль у формуванні художнього образу та вираження національного характеру, вивчення особливостей вживання сленгових виразів у творчості письменника, а також визначення впливу сленгового компоненту на стиль та мовленнєву індивідуальність автора.

Твори Сергія Жадана досліджують такі науковці, як А. Бабенко, В. Битько, І. Бондар-Терещенко, А. Васювська тощо. Науковці виділяють чотири основні риси творчості письменника: автобіографічність, урбанізація, авангардизм та постмодернізм [8]. Усі вони гармонійно поєднуються задля створення особливої «впізнаваності» письменника серед когорти інших українських митців.

Використання «низької» лексики може нести за собою різні контексти і причини; це можуть бути або спроби письменника «влитися» в сучасний вир життя, або надання текстам гумористичного відтінку. Проте Сергій Жадан належить до типу митців, які вкладають особливий сенс у використання сленгізмів у своїй творчості: дуже часто у нього це гостра іронія та викриття реальності, грубої і жорстокої, наприклад: *Поговори зі мною, братка/ Палений найк, стара арафатка/ Ніч пливе, сутінь хитається, / повітря вдихається,/ видихається* [6, с. 34]. Вираз «палений найк» означає певну фальшивість, несправжність, адже «палений» – підроблений. За сферою вживання цей відприкметниковий сленгізм є молодіжним.

Письменник використовує сленгізми як на основі українського ресурсу, так і з запозиченого. Прикладом може бути вірш «Вони сказали: «За що ти тримаєшся, брат?»: *Спитаєш у прокурора, які тобі світять статті/ ...Вони говорили про сім'ї та біржовиків, / про трабли з бюджетом й афганських бойовиків* [6, с. 40–41]. «Світять статті» – загрожують статті, у цьому контексті слово «світити» набуває іншого значення. Слово «трабли» походить від англійського «trouble» (у перекладі – проблеми), що внаслідок транслітерації прижилось у словнику сленгізмів української мови.

У вірші «Гриби Донбасу» Сергій Жадан використовує сленгізм *перти*, напр.: *Нас – перло, повір мені, нас і зараз пре, можливо тому, що ми все-таки еліта пролетаріату* [4, с. 40]. *Перти* – неадекватно поводитись в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

У романі Сергія Жадана «Ворошиловград» мова героїв насичена сленгізмами, які виконують функцію характеристики героїв та надання їм специфічних рис, що виділяють одних персонажів з-поміж інших. Такі вислови стають прямим вказівником на вік, професію, соціальний стан персонажа і відображають час, відтворений у романі. У своїй прозі автор вибудовує цілі синонімічні ряди, використовуючи іменникові сленгізми. Серед найуживаніших – «бабки» [5, с. 8], «бабло» [5, с. 11], «50 штук» [5, с. 78]; «мобіла» [5, с. 48], «мобло» [5, с. 272], «мобіллка» [5, с. 356]; «чувак» [5, с. 43], «брателя» [5, с. 256], «братело» [5, с. 51], «браток» [5, с. 288], що відповідають літературно нормативним лексемам «гроші», «телефон», «друг/брат», а також іменникові сленгізми, наприклад: «шняга» [5, с. 4], «мутки» [5, с. 36], «махач» [5, с. 384], «закидони» [5, с. 393], «тьолка» [5, с. 274], «тачка» [5, с. 275], «бухло» [5, с. 298] тощо.

У тексті роману знаходимо й різноманітний дієслівний сленг, що надзвичайно експресивізує мовлення героїв. Серед цього лексичного ряду можна виділити такі одиниці: «увалити» [5, с. 275], «бодяжити» [5, с. 45], «пресувати» [5, с. 47], «сікти» [5, с. 84], «бикувати» [5, с. 273], «попуститися» [5, с. 273], «облажатися» [5, с. 356], «розрулювати» [5, с. 356] тощо, напр.: «Напореш косяків, потім не розгребеш» [5, с. 78]; «За всім цим учувався такий підтекст: сам облажався, сам давай і розрулюй...» [5, с. 356]; «Чорт, подумав я, цікаво, що зараз у нього в голові діється, що там у нього за мутки? Він же напевне щось приховує, сидить тут і щось мутить» [5, с. 36]; «...Відмивали, відмивали, відмивали бабло, котре проходило через наші рахунки» [5, с. 11].

Також у творі трапляються прикметникові сленгізми, хоч не так часто: "фірмовий" [5, с. 266], "палений" [5, с. 275]. Рідше можемо відшукати прислівникові сленгізми, такі як "нормальок" [5, с. 6], "точняк" [5, с. 276], Сленгізми Жадана можна схарактеризувати як типові для того часу, коли роман був написаний. Нині з'явилися нові аналоги вжитих у романі сленгових утворень.

У результаті дослідження було виявлено, що мова художніх творів Сергія Жадана часто сповнена сучасного молодіжного сленгу, який надає текстам емоційного забарвлення, експресивного звучання, а іноді й вульгарності та розкутості, тим самим привертаючи увагу пересічного читача. Найуживаніші іменникові сленгізми на позначення пейоративно маркованих осіб, предметів, явищ та дієслівні, які передають дії, процеси й стани, менш поширені прикметникові форми, а спорадичні – прислівникові. Такі лексеми автор використовує для вираження негативної оцінки людей і подій, критичного ставлення до суспільних процесів, соціальних проблем, зокрема вербалізує несхвалення, зневагу, презирство, осуд, нерідко з відтінками м'якого гумористичного висміювання, їдкої іронії або ж жорсткого сарказму. Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні сленгової лексики у творах інших сучасних українських авторів.

Література

1. Бондаренко К. Л. Лінгвокультурні особливості українського та англійського сленгу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.17. Донецьк, 2007. 17 с.
2. Вівчаренко О. Сленгова лексика у романі Ю. Андруховича «Таємниця». *Бібліотека УДПУ ім. Павла Тичини*. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2015_1/14.pdf
3. Должикова Т. І. Специфіка художнього тексту й норми в ньому // *Лінгвістичний аналіз художнього тексту* : навч. посіб. / Т. І. Должикова, Т. П. Терновська. Київ : Ленвіт, 2011. С. 24–39.
4. Жадан С. В. Марадона: Нова книга віршів / худож.-оформлювач І. В. Осипов. Харків: Фоліо, 2008. 169 с.
5. Жадан С. Ворошиловград. Харків : Фоліо, 2012. 442 с.
6. Жадан Сергій. Динамо Харків. Вибрані вірші. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2014. 240 с.
7. Кондратюк О. Молодіжний сленг як мовне явище. URL : <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/38-zmist.htm>.
8. Лещук М. Л. Жаргонізми у творчості Сергія Жадана. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/teoretiko-prakticnij-proekt-zargonizmi-u-tvorcosti-sergia-zadana-324803.html>

Дарина Ткачук

Домінанти мовної особистості Олени Пчілки

Дослідження мовної особистості – одна з актуальних проблем сучасного українського мовознавства. Мовна особистість Олени Пчілки ще не була дотепер об'єктом окремого наукового дослідження, хоча її творчість, що охоплює різні жанри – від поезії та прози до публіцистики та перекладів – становить значний пласт української літератури кінця XIX – початку XX століть. Вивчення мови творів Олени Пчілки дає можливість глибше зрозуміти її світогляд, творчі принципи, а також внесок у розвиток української літературної мови.

Не зважаючи на значний обсяг літературознавчих праць про художні твори Олени Пчілки [1–4, 7–9, 16], досі не існує комплексного дослідження домінант її мовної особистості. Більшість мовознавчих праць зосереджено на аналізі окремих аспектах стилю її творів, певних мовних рівнів, зокрема таких, як лексика, фразеологія і синтаксис. Це й зумовило вибір теми нашого дослідження, яке передбачає аналіз мовних особливостей текстів Олени Пчілки в різних жанрах, визначення диференційних рис її мовної особистості та окреслення значення творчості Олени Пчілки для розвитку української літературної мови.